

"מתגלה ומאיר בכחי' גילוי מלמעלה למטה . . ופועל ישועות בקרב הארץ", "ישועות" דייקא, והמשכתם — בארץ, ובארץ גופא — "בקרב הארץ", שלשון זה נאמר בכתוב¹⁴⁹ בנוגע לארץ מצרים — מקולקלת שבאומות¹⁵⁰, הנה גם שם מאיר הגילוי דבחי' ה"ישועות" כאשר בא "יום זכאי" דיום ההילולא!

ומצדדים של המקבלים לא נדרשת אלא ההכנה ד"עמדו הכן כולכם"¹⁵¹ כדי לקבל את כל הברכות והישועות,

עד שזוכים לישועה העיקרית — בלשון הרמב"ם¹⁵²: "הכריע את עצמו ואת כל העולם כולו לכף זכות וגרם לו ולהם תשועה והצלה", דקאי בפשטות על הגאולה האמיתית והשלימה, במהרה בימינו ממש, "מיד הן נגאלין"¹⁵³.

* * *

ט. דובר לאחרונה אודות גודל העניין דלימוד שיעור יומי בספר "משנה-תורה" להרמב"ם — ג' פרקים בכל יום, על מנת לסיים "משנה-תורה" במשך שנה אחת — כ"מנהג הפשוט" בנוגע לתורת משה (תורה שבכתב) ש"משלימין את התורה בשנה אחת", ולא כ"מי שמשלים את התורה בשלש שנים" (או שלש ומחצה)¹⁵⁴, ש"אינו מנהג פשוט"¹⁵⁵.

ובהתאם לכך — יש להתעכב על שיעור הרמב"ם השייך ליום ההילולא, י"ג תשרי, ולמצוא קשר ושייכות עם ההוראה המיוחדת דבעל ההילולא — "לכתחילה אריבער".

וכפי שאומרים, הרי כאשר יהודי "מתעקש" למצוא פירוש, קשר ושייכות כו' — הרי סוכ"ס מצליח למצוא זאת, כדלקמן.

כ. שיעור היומי ברמב"ם הוא — בהלכות מעשה הקרבנות, פרקים: ט"ז, י"ז וי"ח.

התחלת השיעור¹⁵⁶ — בהלכה דלקמן: "הנודר גדול והביא קטן לא יצא. קטן והביא גדול יצא. כיצד, אמר הרי עלי עולה או שלמים כבש והביא איל, או שנדר עגל והביא שור, גדי והביא שעיר — יצא".

ומקור הדברים — כפי שמצויין בנו"כ הרמב"ם¹⁵⁷ — במשנה בסוף מנחות¹⁵⁸: "גדול והביא קטן לא יצא, קטן והביא גדול יצא. רבי אומר לא יצא", ופסק הרמב"ם כחכמים ודלא כרבי, שהרי "יחיד ורבים הלכה כרבים"¹⁵⁹, ומה שמצינו ש"הלכה כרבי" — הרי זה רק "מחבירו ולא מחביריו"¹⁶⁰.

149) וארא ח, יח. 150) תו"כ ופרש"י אחרי יח, ג. 151) סה"מ קונטרסים ח"ב שצו, ב. אגרות קודש ארמור"ר מוהרי"צ ח"ד ר"ע רעט. 152) הלי תשובה פ"ג ה"ד. 153) רמב"ם שם פ"ו ה"ה. 154) חילוף מנהגים בין בני א"י ובני כבל אות מח. 155) רמב"ם הלי תפלה רפ"ג. 156) פט"ז ה"א. 157) כסף משנה. 158) קז, ב. 159) ברכות ט, א. ושי"ג. 160) פסחים כז, ס"א. וראה אנציקלופדי תלמודית (כרך ט) מע' הלכה סי"ח (ס"ע רפז ואילך). ושי"ג.

אמנם, עדיין צריך להבין את טעם הדבר:

בהלכות נדרים¹⁶¹ כותב הרמב"ם: "הנדר נחלק לשתי מחלוקות, החלק הראשון . . נדרי איסור, והחלק השני הוא שיחייב עצמו בקרבן שאינו חייב בו, כגון שיאמר הרי עלי להביא עולה, או הרי עלי להביא שלמים או מנחה . . הוא הנקרא נדר . . נדרי הקדש".

וממשיך שם¹⁶²: "מצות עשה של תורה שיקיים אדם . . נדרו, בין שהי' מנדרי איסור בין שהי' מנדרי הקדש, שנאמר¹⁶³ מוצא שפתיך תשמור ועשית כאשר נדרת, ונאמר¹⁶⁴ ככל היוצא מפיו יעשה".

ועפ"ז צריך להבין: "קטן והביא גדול", "אמר הרי עלי עולה או שלמים כבש והביא איל" — מדוע "יצא", הרי ישנו ציווי "מוצא שפתיך תשמור ועשית כאשר נדרת", וא"כ, מכיון שאמר "קטן", מוכרח לקיים את נדרו ולהביא כאשר נדר — קטן דוקא, ואם הביא גדול — הרי לא קיים מוצא שפתיך?!

[דוגמא לדבר: המקדש את האשה על מנת שאני עני ונמצא עשיר — אינה מקודשת¹⁶⁵, וטעם הדבר — מפני שלא קיבלה על עצמה את החיובים הנוספים אצל עשיר¹⁶⁶].

כא. בהשקפה ראשונה, יש מקום לבאר את הטעם לכך ש"קטן והביא גדול יצא" — בשנים: (א) באמרו "קטן" לא היתה כוונתו להביא קטן דוקא (ולא גדול), כי אם לכל הפחות קטן, ובמילא, גם כאשר מביא גדול קיים מוצא שפתיו, מכיון שנתכווין גם לגדול. (ב) "יש בכלל מאתיים מנה"¹⁶⁷, ובענינו — כשמביא גדול נכלל בו גם קטן, "יש בכלל מרובה מועט"¹⁶⁸, ומכיון שבהבאת הגדול כלולה הבאת קטן (אלא שהוסיף עוד יותר) — הרי נתקיים נדרו.

אבל באמת — אי-אפשר לומר שזוהי סברת חכמים, כי:

(א) מאי טעמא דרבי ש"לא יצא"?

(ב) אפילו לדעת חכמים — יש קס"ד בגמרא שבשור ועגל מודו חכמים לרבי, וצריכים משנה מיוחדת להשמיענו שגם בזה ס"ל ש"קטן והביא גדול יצא":

מצינו לפנ"ז¹⁶⁹ מחלוקת נוספת בין רבי לחכמים: "פירשתי מנחה של עשרונים ואיני יודע כמה פירשתי יביא ששים עשרון. רבי אומר יביא מנחות של

161) רפ"א. 162) ה"ד. 163) תצא כג. כד. 164) מטות ל. ג. 165) קידושין מח. ב — במשנה. רמב"ם הל' אישות פ"ח. טושו"ע אבהע"ז סל"ח סכ"ד. 166) ראה רא"ש קידושין שם ס"ג. ובנ"כ הטושו"ע שם. 167) ב"ק עד. א. ב"ב מא. ב. רמב"ם הל' עדות פ"ג ה"ג. 168) ל' רש"י ר"ה ממה נפשך — מנחות שם. 169) קד. ב — במשנה. ובגמרא — קו, א.

עשרונות מאחד ועד ששים". ומבארת הגמרא כו"כ אופנים במאי קמיפלגי, וא' מהם — "רב¹⁷⁰ אשי אמר בקטן והביא גדול קמיפלגי, רבנן סברי קטן והביא גדול יצא (וזה אי נמי לא נדר אלא שלשה עשרונות ומייתי חמשה לנדרו יצא¹⁷¹), ורבי סבר לא יצא".

שואלת הגמרא: "והא אפלגו בה חדא זמנא, דתנן קטן והביא גדול יצא, רבי אומר לא יצא"? ומתרצת הגמרא: "צריכא, דאי איתמר בהא, בהא קא אמרי רבנן משום דאידי ואידי קומץ הוא (בין מנחה גדולה בין מנחה קטנה חד קומץ מקריב¹⁷¹), אבל התם דקא נפישאי אימורין (אימורין דגדול נפישאי מדקטן¹⁷¹) אימא מודו לי' לרבי. ואי איתמר בההיא, בההיא קאמר רבי, אבל בהא אימא מודי להו לרבנן, צריכא".

נמצינו למדים שמכיון שאימורין דגדול מרובים משל קטן, "איכא למימר לא הכי נדר"¹⁷¹, ועד שיש סברא שרבנן מודים לרבי שלא יצא, וזאת — למרות הסברא שבכלל מרובה מועט!

ג) מצד הסברא שבכלל מרובה מועט — יש לחקור: (1) המותר לכתחילה להביא גדול במקום קטן (והלשון "יצא" (בדיעבד) — הוא מפני הדוגמא הב' ("גדול והביא קטן") שלא יצא), (2) המחוייב לכתחילה להביא גדול — עפ"ש¹⁷² "כל חלב לה"!

אלא ודאי, בהכרח לומר שלכו"ע לא נכלל בדבריו (שנדר להביא קטן) הבאת גדול, ובאמרו "קטן" — התכווין לקטן דוקא. וכמו כן, כשמביא גדול — לא נכלל בזה הבאת קטן, אלא עליו להביא קטן דוקא.

והחילוק — בין יש בכלל מאתיים מנה לנדר"ד — פשוט: "בכלל מאתיים מנה" — הרי זה כפשוטו, אבל כשמקריב שור — אין בו עגל!

וא"כ, הדרא קושיא לדוכתא: מהי סברתם של חכמים ש"קטן והביא גדול יצא" — הרי לא נתקיים "מוצא שפתיך תשמור"*?

כב. ויש לקשר זאת עם הענין ד"לכתחילה אריבער" — בביאור הענין ע"ד המוסר, בנוגע לעבודת ה':

(* ויש לומר ההסברה וטעם פלוגתת רבי וחכמים: י' ש' חיובים (כתובים): (א) הנודר צריך לקיים נדרו. ונוסף לזה (ב) מוצא שפתיך תשמור. ופלוגתתם — האם ההוספה ד"מוצא שפתיך תשמור" היא לעיכובא. כלומר: לכתחילה צריך בודאי להביא קטן — משום "מוצא שפתיך תשמור". אבל בדיעבד, כשהביא גדול — כבר נתקיים נדרו, מכיון שבכלל מרובה מועט, אלא שחסר הפרט ד"מוצא שפתיך תשמור" (שהרי דייק בלשונו ואמר "קטן"), ולדעת חכמים — פרט זה אינו לעיכובא, ולכן יצא. משא"כ לדעת רבי — גם הפרט ד"מוצא שפתיך תשמור" הוא לעיכובא, ולכן לא יצא.

אורות התוכן הרוחני דענין הקרבנות — ידועים דברי הרמב"ן¹⁷³:
 "שיחשוב אדם בעשותו כל אלה כי חטא לאלקיו בגופו ובנפשו, וראוי לו
 שישפך דמו וישרף גופו, לולא חסד הבורא שלקח ממנו תמורה, וכפר הקרבן
 הזה כו'".

ובפנימיות התורה, שבה מאיר חסד הוי' בגילוי — אין הקרבן תמורה
 לאדם בלבד, אלא ישנו ענין הקרבן בנוגע לאדם עצמו, שמתקרב לאלקות —
 כידוע תורת אדמו"ר הזקן¹⁷⁴ על הפסוק¹⁷⁵ "אדם כי יקריב מכס", דלכאורה,
 "הל"ל מלת מכס קודם כי יקריב, היינו אדם מכס כי יקריב, ולא "אדם כי יקריב
 מכס"? והביאור — שהקרבן הוא אמנם "מכס", היינו, הקירוב (קרבן מלשון
 קירוב¹⁷⁶) לאלקות, ועד כדי כך, ש"רזא דקורבנא עולה עד רזא דא"ס"¹⁷⁷,
 כמבואר בארוכה בהמשך מאמרי ההילולא דכ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו¹⁷⁸.
 והנה, כאשר יהודי אומר הרי עלי קרבן קטן — נשאלת השאלה מהי
 הסיבה לכך שאמר "קטן":

דבר ברור הוא שאמירתו "קטן" היתה בדיוק, כי: אם נאמר שאין כל דיוק
 בדבריו — הרי גם כשאמר "הרי עלי גדול" אין כל דיוק בדבריו, וא"כ, מדוע לא
 יוכל להביא קטן?! אלא ודאי נאמרו דבריו בדיוק.

ולכאורה, מכיון שע"פ דין התורה צריך להביא קרבנו "מן היפה המשובח
 ביותר... והוא הדין בכל דבר שהוא לשם הא"ל הטוב שיהי' מן הנאה והטוב...
 וכן הוא אומר כל חלב לה'" (כפס"ד הרמב"ם¹⁷⁹ והובא גם בשו"ע¹⁸⁰) — הרי
 בידעו פס"ד זה, כיצד יתכן שיאמר לכתחילה "הרי עלי קטן" דוקא?! ובודאי
 "לא¹⁸¹ ברשיעי עסקינן'!

אלא ודאי בהכרח לומר שבעת שנדר לא הי' ביכלתו להביא אלא קטן
 בלבד.

ובפרט ע"פ פס"ד הרמב"ם¹⁸² בנוגע להקדשות חרמין וערכין —
 "לעולם לא יקדיש אדם ולא יחרים כל נכסיו... שהרי הוא אומר¹⁸³ מכל אשר לו
 ולא כל אשר לו".

ולכן מציינו שיש חילוקי דרגות בקרבנות: קרבן עשיר וקרבן עני, עד
 לקרבן של "דלי דלות".

וכל זה — בעת שנדר, שאז לא הי' ביכלתו להביא אלא קרבן קטן; אבל

173) ויקרא א. ט. (174) לקו"ת ויקרא ב. ב. (175) ויקרא שם. ב. (176) ראה ס' הבהיר ס' קמ
 (קט). לקו"ש חט"ז ע' 294 הע' 21. וש"נ. (177) ד"ה טעמה תש"טרפ"ד (סה"מ תש"ט ע' 31). וראה זח"ב
 רלט. א. שם ח"ג כו. ב. (178) ד"ה באחי לגני החש"י פ"ב (סה"מ היחש"י ע"ע 112) ואילך. (179) סוף
 ה'ל' איסורי המזבח. (180) יו"ד סו"ס רמח. (181) ראה יומא ה. א. וש"נ. (182) סוף ה'ל' ערכין
 וחרמין. (183) בחוקותי כו. כח.

כאשר בא לתת את הקרבן בפועל — כבר הי' ביכלתו להביא קרבן גדול, מכיון שהעשיר בינתיים.

אמנם, עדיין אינו מוכן:

הבאת הקרבן היא מפני הנדר שקיבל על עצמו. ומכיון שקיבל על עצמו להביא קטן (מפני שלא הי' ביכלתו לקבל על עצמו להביא גדול) — מה מקום להביא עכשיו גדול?! ובפרט שישנו החיוב ד"מוצא שפתיך תשמור"! והמענה לזה — "לכתחילה אריבער":

הן אמת שבעת שקיבל על עצמו את הנדר לא הי' ביכלתו להביא אלא קטן, אבל אעפ"כ, בעת קבלת הנדר (לכתחילה) חשב כבר שאם רק תהי' לו אפשרות ויכולת — יביא גדול.

ונמצא, שגם כאשר הי' במצב שלא הי' באפשרותו להביא אלא קטן — היתה הגישה שלו באופן ד"לכתחילה אריבער", "אריבער" ממצבו בהוה, שכן, בעת מעשה היתה מחשבתו להביא גדול — כאשר רק יתאפשר לו הדבר. ויש להאריך בזה עוד כו'.

כג. זוהי איפוא ההוראה שיש לקחת מיום ההילולא די"ג תשרי — הוראה המודגשת גם בשיעור היומי ברמב"ם — שהנהגתו של יהודי צריכה להיות באופן ד"לכתחילה אריבער", כהוראת בעל ההילולא.

וכאמור, מכיון שהוראה זו נתפרסמה ע"י נשיא דורנו — הרי מוכן, שאין לחשוב שהוראה זו שייכת רק לאלו שהיו בימיו של אדמו"ר מהר"ש, משא"כ בזמנם של הנשיאים שלאחריו — שכן, לאחרי שהוראה זו נתפרסמה בדפוס ונתקבלה בכל תפוצות ישראל, הרי זו הוראה, ביחד עם נתינת-כח, לכל אחד ואחת מישראל.

עליו רק להחליט ללכת "בדרך ישרה אשר הורנו מדרכיו ונלכה באורחותיו" — כלשון אדמו"ר הזקן באגה"ק¹⁸⁴, וכפי שמסיים שם: "נצח סלה ועד", היינו, שהנהגה זו נעשית הנהגה קבועה ונצחית¹⁸⁵, מידי יום ביומו, וכאמור לעיל (סט"ז) שתיכף ומיד בהתחלת היום חדור הוא עם הרעיון וההחלטה שהנהגתו תהי' באופן ד"לכתחילה אריבער".

כד. אמנם, בענין זה ("לכתחילה אריבער") יש צורך להבהיר שלא תהי' הנהגה דעולם התורה¹⁸⁶:

ישנם כאלו שבשמעם שמדברים אודות הנהגה באופן ד"לכתחילה

¹⁸⁴ (184) סד"ך. ¹⁸⁵ ראה עירובין נד, א. ¹⁸⁶ דאה גם שיחת ליל י"ג ניסן תשמ"ג סל"ב (התוועדות תשמ"ג ח"ג ע' 1285) ואילך. ועוד.

אריבער" — נתפסים הם לדבר ביותר, ומאבדים כל ענין של חשבון כו', ועד כדי כך, שכאשר מגיע לענין של צדקה, נותנים הם את כל הכסף .. של השני! בנוגע לכספו הוא — ישנה הוראת אדמו"ר הזקן באגה"ת¹⁸⁷ ובאגה"ק¹⁸⁸ שצריכים "להרבות מאד מאד בצדקה", ויכולים לתת יותר מחומש, ועד "כל אשר לאיש"¹⁸⁹. ומ"ש הרמב"ם "לעולם לא יקדיש אדם ולא יחריש כל נכסיו... שהרי הוא אומר מכל אשר לו ולא כל אשר לו", ולא עוד אלא שמוסיף "ואין זו חסידות אלא שטות" — הרי ידוע הביאור¹⁹⁰ שזהו מצד גדר המצוה דערכין וחרמין, אבל מצד גדר מצות צדקה — הרי מצד מדת חסידות יכול לתת יותר מחומש, כדברי הרמב"ם בפירושו המשניות¹⁹¹, ויתירה מזו — "כל אשר לו", כהוראת אדמו"ר הזקן;

אמנם, כל זה בנוגע לכספו שלו, אבל בנוגע לכספו של השני — הרי זו הנהגה דעולם התוהו!

ומה שצועק שצריך להיות "לכתחילה אריבער" — הנה: "לכתחילה אריבער" פירושו ביחס לעצמו, "אריבער פון זיך"¹⁹², ולא "אריבער" ביחס ליהודי אחר!

גם בנוגע לעצמו — "אריבער" רק ביחס לעולם העשיי, ולא ביחס לעולם שלמעלה מזה! ועאכו"כ — שלא יהי' "אריבער" ביחס ליהודי אחר!

וכידוע מ"ש בספר חסידים¹⁹³ שאין להלוות כדי לתת לצדקה, אא"כ בטוח הוא שיוכל להחזיר, שאז הרי זה כמו שנותן מכספו. וע"ד שמצינו בנוגע להלוואה עבור צרכי שבת ויו"ט (כדוגמת חג הסוכות ושבת שלאחריו הבאים לקראתנו) — "אמר הקב"ה כו' לוו עלי כו' ואני פורע"¹⁹⁴, וענין זה נעשה פס"ד בשו"ע¹⁹⁵!

וכל זה — בנוגע לעצמו, ולא בנוגע לזולת; מלבד במקרה יוצא מן הכלל — כפי שמצינו בגמרא¹⁹⁶ שר' יוחנן כפה את בני אחותו לתת צדקה, וכסופו של דבר התברר שכתוצאה מזה ניצלו כו' [ובמקרה זה, הרי עצם העובדה שהצליח בזה, מוכיחה, שהיו יכולים לתת צדקה (דאל"כ, לא היתה מועילה פעולת הכפי'), אלא שהי' חסר ברצון, או בחפץ ותענוג]. ואף שהנתינה כפועל היתה באופן של כפי' — "אעפ"כ נחשב להן לצדקה, שנאמר¹⁹⁷ "ונוגשיך צדקה"¹⁹⁸.

כה. והמעשה הוא העיקר — להוסיף בכל עניני תורה ומצוותי' באופן

187) ספ"ג. 188) סו"ט. 189) ארוב ב. ט. 190) שיתח ש"פ ראה תשד"מ — סיום על ספר הפלאה ברמב"ם. 191) ריש פאה. 192) ראה גם לעיל סו"ד. 193) סימן שצה. תנד. וראה בהנסמן בהגות מקור חסד שם. 194) ביצה טו, סע"ב. 195) אדה"ז אור"ח סרמ"ב ס"ג. 196) ב"ב י. א. 197) ישע"י ט. יז. 198) שם ט, סע"א.

ד"לכתחילה אריבער", ובמיוחד — בפעולות הקשורות עם אהבת ישראל ואחדות ישראל, כנ"ל בארוכה.

וענין זה מודגש ביותר ב"ג תשרי דשנה זו — שקביעותו ביום השלישי שהוכפל בו כי טוב¹⁹⁹, טוב לשמים וטוב לבריות²⁰⁰, ובוזה מודגש שצריכים לעסוק אפילו עם "בריות" — כפירוש אדמו"ר הזקן²⁰¹ דקאי על "הרחוקים מתורת ה' ועבודתו", אלו שאינם בדרגת "עם שאתך בתורה ובמצות". עד שנקראים בשם "בריות בעלמא", היינו, שאין להם שום מעלה מלבד היותם "בריות" של הקב"ה, ובלשון חז"ל²⁰²: "אומן שעשאני" — גם אליהם צריכים להתנהג באופן של אהבת ישראל ואחדות ישראל.

וכדי לקשר את ההחלטות טובות בענין הנ"ל עם דבר גשמי — כמבואר בדרשות הר"ן²⁰³ שמצינו כו"כ נבואות שקישרו אותם עם דבר גשמי, כמו: "מקל שקד"²⁰⁴, "שכב על צדך השמאלי גו"²⁰⁵, וכיו"ב, כדי להבטיח את קיום הנבואה בפועל ממש — נסיים את ההתוועדות בפעולה של צדקה (כרגיל בהתוועדויות אלו).

ובהקדים — שפעולת הקישור עם דבר גשמי אינה מוכרחת בנדו"ד, מכיון שמדובר אודות דבר טוב:

רוב הסיפורים בתנ"ך שבהם נצטוו הנביא לקשר את הנבואה עם פעולה גשמית — הם בנוגע לנבואה על דבר בלתי-רצוי, נבואה על דבר בלתי-רצוי יכולה להשתנות, שהרי "הקב"ה ארך אפים ורב חסד ונחם על הרעה, ואפשר שעשו תשובה . . או שתלה להם כו"²⁰⁶, ולכן, יש צורך לקשר את הנבואה עם פעולה גשמית, כדי שלא יהי' בה שינוי; משא"כ נבואה לטובה — הרי "כל דבר טובה שיגזור הא"ל . . אינו חוזר"²⁰⁶, ובמילא, אין כל צורך לקשר את הנבואה עם דבר גשמי, מכיון שגם בלאה"כ בטוחים שנבואה זו תתקיים בפועל ממש.

ועד"ז בנדו"ד: מכיון שמדובר אודות דבר טוב, החלטות טובות — אין צורך והכרח לקשר זאת עם פעולה גשמית.

אבל אעפ"כ, מובן, שכאשר ישנה החלטה טובה, ומיד מוסיפים ומקשרים זאת עם מעשה טוב בפועל ממש — מוסיף הדבר בקיום ההחלטות ביתר שאת וביתר עוז.

וענין זה בא לידי ביטוי (גם) בכך — שהקב"ה מסיר את כל הענינים

199) פרש"י בראשית א, ו. 200) קידושין מ, א. וראה אוה"ת בראשית לג, ב. משפטים ס"ע א'קנז. אגרות קודש אדמו"ר מוהרש"ב ח"א ע'קלו. סה"מתש"ט ע' 19 (הב'). 201) תניא פל"ב. 202) תענית כ, רע"ב. 203) דרוש ב. וראה רמב"ן עה"ת לך לך יב, ו. לבוש על הרקנטי לך לך שם. 204) ירמי' א, יא. 205) יחזקאל ד, ד. 206) רמב"ם הל' יסוה"ת פ"י ה"ד.

שיכולים להגביל ולמנוע ח"ו את קיום ההחלטה, ועד כדי כך, שגם כאשר ישנן הגבלות כאלו שבדרך הטבע אין מנוס מהן, והרי "אין סומכין על הנס"²⁰⁷ — הרי מצד הענין ד"מחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה"²⁰⁸ ובפרט כאשר האדם עצמו קישר כבר מחשבה טובה זו עם מעשה בפועל], עושה הקב"ה אפילו "מעשה נסים" כדי שיוכל לקיים את החלטתו הטובה לקיים מצוה — באופן כזה שגם לאחר הנס יכולים לקיים את המצוה שצריכה להעשות בדרך הטבע, ע"ד הסיפור²⁰⁹ עם אדמו"ר הזקן בנוגע לקידוש לבנה (כמוזכר בהתוועדות שלפנ"ז²¹⁰). וכידוע²¹¹ פרטי החילוקים שבזה: יש ענינים שבהם אי אפשר להשתמש בנס, ובפרט ש"מצוות לאו ליהנות ניתנו"²¹², ויש ענינים שבהם אפשר להשתמש בנס כו'.

כו. ויה"ר אשר בעמדנו ב"יום זכאי" זה, שבו מאירים בגלוי כל עניני עבודתו של בעל ההילולא ונמשכים למטה, עד לאופן ד"פועל ישועות בקרב הארץ".

— כולל החושך כפול ומכופל דזמן הגלות, אשר "החושך יכסה ארץ" היינו, שבארץ גופא הרי זה מצב של חושך (ע"ד "בקרב הארץ"), עד לחושך כפול ומכופל, כדברי כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו אשר כשם שלפני זריחת השמש מתגבר חושך הלילה בתוקף יותר²¹³ (כפי שיהי' פירוש הדברים²¹⁴), כך בסיום זמן הגלות, עקבתא דעקבתא דמשיחא, מתגבר חושך הגלות בתוקף יותר —

נזכה תיכף ומיד לקיום היעוד²¹⁵ "קומי אורי כי בא אורך", וכמוזכר לעיל (סי"ח) לשון הרמב"ם: "מיד הן נגאלין", וכמדובר כמ"פ²¹⁶ שהפירוש ד"מיד" בהלכה זו הוא — מיד ממש, כמובן ופשוט מהמשך דברי הרמב"ם: המדובר הוא אודות ענין התשובה — סוף ישראל לעשות תשובה בסוף גלותן ומיד הן נגאלין", ובהלכה הסמוכה²¹⁷ מבאר הרמב"ם גודל מעלת התשובה, ש"צועק ונענה מיד, שנאמר²¹⁸ והי' טרם יקראו ואני אענה", ומזה מובן שזהו גם הפירוש ד"מיד הן נגאלין" — לא רק שאין צורך להמתין משך זמן מאמירת התפלה "את צמח דוד עבדך מהרה תצמיח" עד שהקב"ה יענה לתפלה זו ("אני אענה"), אלא הקב"ה עונה עוד "טרם יקראו", לפני אמירת "את צמח דוד עבדך מהרה תצמיח"!

207 ראה פסחים סד, ב. זח"א קיא, רע"ב. שם קיב, ב. 208 קידושין מ, א. וראה סה"מ תש"ב ע' 87. 209 לקו"ר ח"ד תשנב, ב. 210 שיחת ש"פ נצו"י תשרי"מ סל"ה. 211 ראה לקו"ש ח"ה ע' 80 ובהערה 27 שם. 212 עירובין לא, א. ר"ה כח, א. רמב"ם הל' שופר פ"א ה"ג. 213 סה"מ אהלך לאוניא ס"ע קג. אוה"ת במדבר ע' מד. 214 ראה שיחת י"א ניסן תשרי"מ סכ"ו (התוועדויות תשרי"מ ח"ג ע' 1442). 215 ישע"י ס, א. 216 ראה בהברכה דאורי ל"א ניסן תשרי"מ (התוועדויות שם — בתחלתו). ועוד. 217 פ"ז ה"ז. 218 ישע"י סה, כד.

ויה"ר שיהי' כן בפועל ממש — "מיד הן נגאלין", בעגלא דידן, במהרה בימינו ממש.

וזוכים לראות בעיני בשר ולשבת בסוכת עורו של לויתן²¹⁹, ביחד עם הסעודה דלעתיד לבוא — עתיד הקב"ה לעשות קניגא לצדיקים, לויתן ושור הבר²²⁰, ביחד עם יין המשומר²²¹, אשר ע"פ הכרעת תורת החסידות²²² בפלוגתת הרמב"ם²²³ והרמב"ן²²⁴ שתכלית השכר הוא לנשמות בגופים דוקא (כדעת הרמב"ן), מוכן, שגם הענין ד"קניגא", הסעודה דלויתן, שור הבר ויין המשומר, היא באופן דנשמות בגופים (כדעת הראב"ד²²⁵).

כן תהי' לנו — בפשטות, למטה מעשרה טפחים, בעוה"ז התחתון שאין תחתון למטה ממנו, אשר בו עשו בני דירה לו ית' בתחתונים (כלשון אדמו"ר הזקן²²⁶), במהרה בימינו ממש.

* * *

זז. מאמר (כעין שיחה) ד"ה בסוכות תשבו שבעת ימים.

* * *

כח. נהוג בהתוועדויות אלו לקשר את ההתוועדות עם ג' העמודים שעליהם העולם עומד — תורה, עבודה (תפלה) וגמילות חסדים.

וכמו כן בנוגע להתוועדות זו:

לאחרי ענין התפלה — ע"י ההשתתפות בתפלת ערבית,

[וכפרט שיש עילוי מיוחד בתפלת ערבית לגבי כל שאר התפלות — להיות ש"תפלת ערבית רשות"²²⁷, כמבואר בדרושי חסידות²²⁸ שמעלתה של תפלת ערבית גדולה ביותר — לפי שהמשכה שע"י תפלת ערבית היא מבחי' שאין אתעדל"ע מגעת שם, ולפיכך היא "רשות".

והענין בזה:

עבודת האדם מכריחה (כביכול) שתהי' המשכה מלמעלה, שכן, מדתו של הקב"ה היא "מדה כנגד מדה"²²⁹.

ובפשטות: מכיון שהקב"ה הבטיח בתורתו "אם בחוקתי תלכו ואת

219) ב"ב עה, א. 220) ויק"ר פי"ג, ג. וראה לקו"ת ר"פ שמיני וש"ג. 221) ברכות לד, ב. 222) לקו"ת צו טו, ב. דרושים לש"ש סה, סע"ד ובכ"מ. 223) הל' תשובה פי"ח ה"ב. 224) בשער הגמול בסופו (בהוצאת שאוועל ע' שט). 225) הל' תשובה שם ה"ד. וראה תשובות וביאורים סי"א הע' 23. 226) תניא רפ"ו. 227) ברכות כז, ב. רמב"ם הל' תפלה פ"א ה"ו. 228) לקו"ת שה"ש כד, ב. וראה גם לקו"ת סוכות פ, ג. ביאור"ז לאדהאמ"צ (יג, סע"ד ואילך). ולהצ"צ (ע' פה ואילך). אוה"ת וישלח רלח, א. 229) סנהדרין צ, סע"א. וראה סוטה ח, ב ואילך. פס"ז עה"פ שמות ג. ו.